

Kraftfullt samiskt nationaldagsfirande

– Tänker ni nu skriva på ILO 169 - konventionen om samernas landrättigheter? Den besökande ministern Jens Orback fick frågan mitt under årets samiska nationaldagsfirande i Stockholm. Det välbesökta evenemanget bjöd i övrigt på jojk, samisk mat, tal, utställningar, vimmel och mycket annat.

Novilla på Skansen i Stockholm var mycket välbesökt när Stockholms Sameförening ordnade nationaldagsfirande den 6 februari i år. På byggnadens terrass möttes jag av en tältkåta och flammande marschaller i snön redan vid ingången.

I den, vartefter kvällen led, alltmer fullsatta lokalen fanns samiskt hantverk – inte minst silver – och till exempel fotografiska utställningar. Matserveringen sköttes av Gudrun Thomasson-Ek med flera. En smakrik delikatessallrik med renstek, rökt lax och renkorv hade strykande åtgång. Lingondricka, renklämma och torkat renkött, liksom suovas – skivor av lättstekt rökt renkött, fanns också till salu. Ordet "suovas" betyderegentligen bara "rökt" och kan även vara tillagat av t ex fisk.

I programmet fanns mycket jojk, sång och musik. I vimlet syntes en mångfald av personer och samiska dräkter. Lars Niia, verksam på Ajtte, samemuseet i Jokkmokk, Cortina Lange från Skansens kulturhistoriska avdelning, Anne Murray från Etnografiska museet, Tommy Lambrell från Föreningen Fjärde Världen och Skansen, juristen Thomas Cramér och många andra var på plats. Bland talarna märktes Victoria Harnesk, Åsa Simma, Thomas Marainen, Johannes Marainen,

Kanadas ambassadör i Sverige, jämställdhetsministern Jens Orback och flera andra.

Victoria Harnesk underströk i sitt tal betydelsen av organisationslivet för samernas överlevnad som folk och kultur: – Hade inte det svenska sameförbundet bildats 1917 så hade idag inte mycket funnits kvar av samisk kultur i Sverige!

Samernas landrättigheter

Jens Orback sade sig – efter att ha framhållit att han arbetar med många olika slags minoriteter i landet; muslimer, homosexuella, romer och inte bara samer – vara nöjd med ett nytt förslag om att det område i Sverige där man har rätt att kräva att samiska används utvidgas också till de sydsamiska området.

Mitt under Orbacks tal frågade en nationaldagsfirare:

– Nå, men tänker ni skriva på ILO-konventionen 169 om samernas landrättigheter nu då? Det drog ner kvällens största applåd. Men Jens Orback valde att säga att: – Jakt- och fiskerättighetsfrågorna måste lösas i vissa områden först, sen kan vi skriva på konventionen.

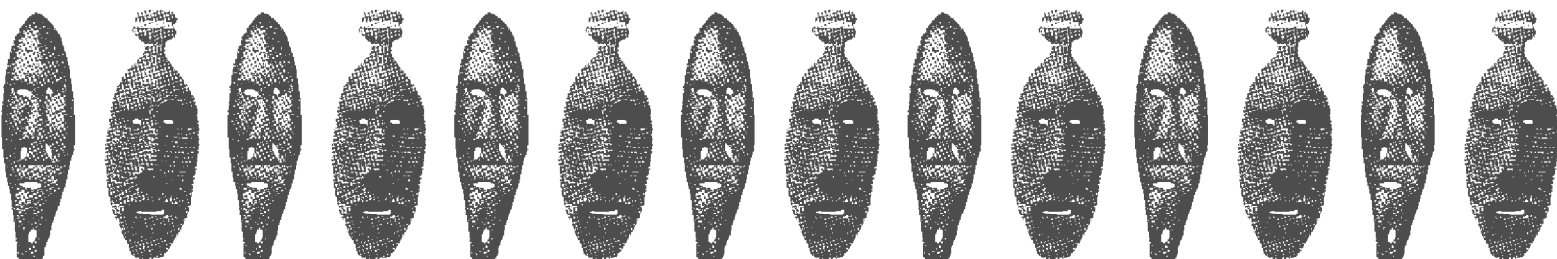
Den unge samiske renskötaren Jon-Henrik Fjällgren jokjade kraftfullt till tonerna av sin synt, men sjöng även till akustisk gitarr. Henrik Blind, ledamot av sameskolstyrelsen i Jokkmokk levererade en "stand up"-krönika med både allvar och roligheter.

- Det är inte lätt att vara same om man till exempel som jag är jättedålig på att slöjda!, konstaterade han.

Henrik Blind betonade att hans samiska identitet fanns där, men vars värde sätta ord på. Lika svårt som att säga vad det innebär att vara svensk. Det var också ganska svårt, menade han, att vara same när han fick frågor som: "Är ni immuna mot mygg?" eller: "Vad gör du när du inte är same?". I det senare fallet visade det sig att frågaren trodde

Den aktive renskötaren Jon-Henrik Fjällgren framförde flera egna kompositioner – både jojk och sång. Han ackompanjerade sig själv på synthesizer och gitarr.

att samiskhet är en religion.

På flygplatser är Henrik Blind ofta tvungen att ändra sitt namn till "Blond" för att komma igenom olika kontroller. Ibland funderade han på om det möjligen berodde på att namnet Blind för apparaturen liknade namnet "Bin Ladin"...

Alla är välkomna

Johannes Marainens anförande inleddes med att hans bror Thomas sjöng en jojk till ägnad honom. Eller som samer ofta säger – och som Johannes Marainen påpekade:

– Min bror jojkade mig.

Johannes berättade om sin egen bakgrund och sitt eget identitetssökande som same inflyttad till Göteborg. Han beskrev också sin relation till sin renskötande far och till det samiska språket. Det senare – att samiskan periodvis kommit att sättas på undantag – utgör fortfarande ett problem för många i hans egen generation, ansåg han.

– När jag läste Israel Ruongs bok om samerna, var det som om en ny värld öppnade sig för mig!

Johannes Marainen framhöll att det inte finns några "halvsamer" utan att alla med samiskt påbrå som känner sig som samer är välkomna i Stockholms sameförening. Där är nu över 300 av omkring 2000 samer i Stockholm medlemmar.

Samisk kultur – bara på museer?

Åsa Simma talade och jojkade om traditionella föremål som försvunnit från hennes familj. Det är möjligt att de finns på Nordiska museet eller någon annanstans nu.

– Är det bara på museer vår kultur ska finnas? var den fråga Åsa Simma ställde.

Kanadas ambassadör Lorenz Friedlaender, som faktiskt har lärt sig utmärkt svenska, jämförde samerna med andra ursprungsfolk i världen. Han hyllade de kontakter som upprättats mellan samer och de kanadensiska ursprungsfolk: indianer – "first nations" och mestiser. Den senare är en ny kultur som uppstod efter europeernas kolonisation av Kanada.

Både talare och jojkare fick av nationaldagskonferencieren Inge Frisk en "lyckopinne" och en almanacka. Just det, jag höll ju på att glömma – den samiska nationalsången från 1917. Sången skrevs av sjösamen Isak Saba år 1906, med melodi av Arne Sörli. Den ljöd starkt över hela festlokalen under vajande samisk fana, och jag tyckte mig höra ett extra tryck när slutraden i sista versen sjöngs: "Sameland åt samerna!"

Programmet genomfördes med stöd av Stockholm Stads kulturförvaltning. Allra sist gick Victoria Harnesk, med trumma i handen, Thomas Marainen och flera andra fram och avslutningsjojkade glatt.

Gå med i Sameföreningen i Stockholm!

Alla samer men även de som inte är samer och har intresse för samisk kultur är välkomna. Adress: Sabbatsbergsvägen 20, 113 21 Stockholm. Hemsida: www.stockholm.sapmi.net. Ring: 08-33 69 60 eller mejla sthlmf-styrelsen@same.net.

Victoria Harnesk använder trumma och jojkar tillsammans med Thomas Marainen.

Text och foto: Henrik Persson

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.